



Verslag workshop #19: Living labs – samenwerken aan innovatieve oplossingen in een levensechte setting

Sessietrekker: Louise van der Heijden (Delta Platform)

De complexiteit van watergerelateerde gebiedsopgaven vraagt om innovaties van technische en niet-technische aard. Deze innovaties kunnen alleen tot stand komen door een intensief samenspel, vanaf het prille begin, tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstututen, burgers en belangenpartijen. Het hbo kan daar met praktijkgericht onderzoek en de opleiding van nieuwe generaties professionals een belangrijke bijdrage aan leveren. In deze workshop kwamen deelnemers alles te weten over living labs: de aanpak, het in stand houden hiervan en de resultaten. Louise van der Heijden, programmadirecteur Delta Platform, leidde de workshop.

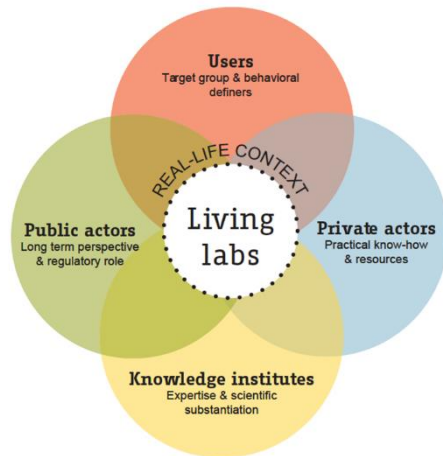
Nulmeting

Uit een pollvraag blijkt dat het grootste deel van de workshopdeelnemers ofwel aftastend bekend is met wat een living lab is en wat dit kan betekenen voor zijn/haar organisatie/bedrijf, of al volledig actief is in een living lab.

Video



Deze [video](#) geeft meer toelichting over Delta Platform, praktijkgericht onderzoek en living labs.



Wat is een living lab?

Peter van Veelen gaf antwoord op deze vraag. Een living lab is een publiek-private samenwerking van eindgebruikers en publieke en private actoren en kennisinstellingen. Zij delen een vraagstuk, ambitie en doelen en hebben elkaar nodig om verder te komen. Zij spreken zich uit om gebiedsgericht en oplossingsgericht aan de slag te willen gaan; daarvoor willen zij middelen, randvoorwaarden, tijd, en faciliteiten beschikbaar stellen. Binnen een living lab zijn alle partijen gelijkwaardig.

Het vraagstuk wordt opgelost door te testen of door te werken aan een gebied/locatie. Deze locatie kan bijvoorbeeld een gebouw, een wijk of zelfs een eiland zijn. Het is van belang dat alle partijen zich committeren aan het living lab en aan het vraagstuk.

Wat zijn de belangrijkste lessen bij het opzetten van een living lab?

- De stip op de horizon beweegt!
- Initiatief nemen is initiatieven aantrekken.
- Als er niks schuurt, gaat het niet goed.
- Gun iedereen een eigen leerproces

Experts aan het woord

Living lab Schouwen-Duiveland

Jouke Heringa licht toe dat er binnen dit living lab aan twee issues wordt gewerkt: de zoetwaterbeschikbaarheid en een duurzame manier van buitendijkse voedselproductie met zoutwater.

Project Natuurlijk Zoet

Dit project is ontstaan vanuit het Living lab Schouwen-Duiveland met als doel het verkrijgen van systeemkennis over zoetwaterbeschikbaarheid in sloten en (ondiep) grondwater. Het project heeft veel inhoudelijke en procesmatige resultaten opgeleverd en geleid tot een grotere betrokkenheid van studenten.



Betrokkenheid student

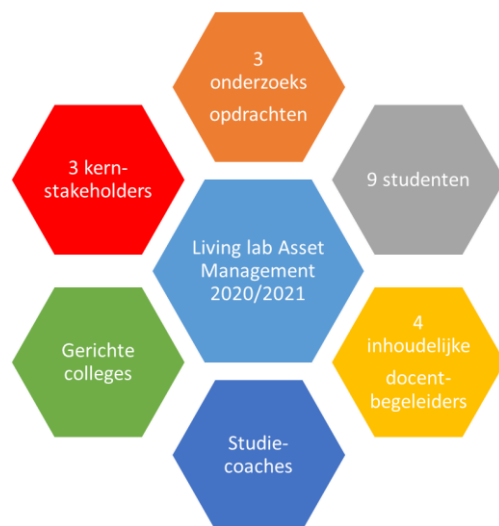
Nick Hannewijk heeft tijdens zijn studie Watermanagement aan de HZ University of Applied Sciences meegewerkt aan een zoetwaterproject binnen het Living lab Schouwen-Duiveland. Doordat hij de resultaten terug mocht koppelen aan het werkveld, kreeg hij de kans om contact te leggen met dit werkveld. Ook leverde het hem een stageplaats op bij het waterschap Scheldestromen. De meerwaarde van een living lab volgens Hannewijk: 'De multidisciplinaire omgeving van een living lab is zeer leerzaam voor studenten!'

Fjildlab Noordoost-Friesland

Mindert de Vries vertelt dat het Fjildlab een veldlaboratorium is voor het versterken van de circulaire economie en een duurzame landbouwsector in Noordoost-Friesland. Er wordt met de provincie, het waterschap, gemeentes, kennisinstellingen, boeren, ondernemers en bewoners gewerkt aan de gebiedsopgaven. Dit gebeurt aan de hand van zeven thema's en kennistafels die bottom-up zijn ontstaan. Deze kennistafels hebben als doel het samen ontwikkelen van nieuwe initiatieven en ideeën, en deze omzetten naar projecten. Een kennistafel wordt 'getrokken' door een lector van een hogeschool. Er zijn tot nu toe vijftien projecten gehonoreerd, van 5.000 euro als stimulerend budget tot 300.000 euro met cofinanciering.

Living lab Assetmanagement

Martine van den Boomen legt uit dat dit een living lab in wording is. Het is ontstaan vanuit de behoefte van het onderwijs. De post-hbo-master River Delta Development is een initiatief van drie hogescholen en leidt *facilitators of change* op.



Living labs vormen de prominente onderwijsvorm van deze master. Het Living lab Assetmanagement is een ruimte om te experimenteren met assetmanagement methoden en technieken in een praktijkgerichte context. Volgens van den Boomen is de meerwaarde van het living lab onder andere dat er een meerjarige relatie met en commitment van stakeholders ontstaat. Daarnaast worden studenten opgeleid tot zelfstandige, onderzoeksvaardige professionals en wordt er een bijdrage geleverd aan de innovatie van de beroepspraktijk.



Vragen uit het publiek

'Wat is de belangrijkste les die de experts hebben getrokken uit het werken in een living lab?'

Peter van Veelen: 'Elke partij dient een voorinvestering te doen in tijd, geld en onzekerheden voordat het zich gaat uitbetalen.'

Jouke Heringa: 'Een living lab is geen traditionele opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie. Er wordt gewerkt op basis van gelijkwaardigheid. Durf gewoon in te stappen!'

Mindert de Vries: '*Hands-on* bezig zijn levert veel rendement op.'

Martine van den Boomen: 'Het onderzoek binnen een living lab moet meer opleveren dan alleen het antwoord op de vraag van de kernstakeholder. Het is van belang om wel te sturen op het proces, maar niet op het resultaat.'

Eindmeting

Uit de afsluitende pollvraag blijkt dat het grootste deel van de workshopdeelnemers meer gemotiveerd is om een volgende stap te zetten in een living lab.

Call-to-action

Ben je enthousiast geworden, wil je meer weten? Wil je meedoen in een living lab of wil je een living lab opzetten?

- Neem dan contact op met Delta Platform via info@deltaplatform.nl.
- Voor meer informatie over living labs en het werk van Delta Platform verwijzen wij naar de website www.deltaplatform.nl.

